

FLER ÅTALADE UNGA LAGÖVERTRÄDARE: ALLVARLIGARE BROTT ELLER HÅRDARE TAG?

AV PETER LINDSTRÖM

BAKGRUND

Ungdomsbrottsligheten är ett återkommande debattämne i de nordiska länderna. Det största intresset för närvarande tycks vara frågan om brottsligheten bland ungdomar ökar, minskar eller är stabil (se t ex Estrada, 1997; Ahlberg, 1996). Denna frågeställning är givetvis viktig att belysa men kommer inte att beröras i denna framställning. Det räcker med att konstatera att brottsligheten inte förefaller vara ett övergående problem vare sig bland ungdomar eller vuxna.

Ett annat vanligt förekommande diskussionsämne, och som närmare kommer att analyseras i denna uppsats, är vilka straffrättsliga påföljder som bör ges till ungdomar som begått brott. Åsikter och förslag saknas givetvis inte. Att samhället snabbt och tydligt måste reagera mot ungdomars brottslighet har framförts i en rad olika utredningar och betänkanden under lång tid; en uppfattning som sannolikt har stöd i den allmänna opinionen. Under de senaste åren åtalas också alltfler av de ungdomar i åldersgruppen 15-17 år som delgivits misstanke om brott och alltfärre meddelas åtalsunderlåtelse.

Den huvudsakliga frågeställningen i denna uppsats är följande; varför ökar andelen åtalade unga lagöverträdare av samtliga ungdomar lagförda för brott? Två möjliga förklaringar kommer närmare att undersökas: (i) ungdomars brottslighet har blivit allvarligare och grövre och därför kan åklagare inte meddela åtalsunderlåtelse i samma utsträckning som tidigare. Ändringar av påföljderna speglar således endast brottslighetens förändrade struktur och utveckling. En alternativ förklaring är att (ii) den förda kriminalpolitiken och den allmänna debatten kräver tydligare markeringar mot ungdomsbrottsligheten och därför har praxis ändrats så att institutet åtalsunderlåtelse används mer sparsamt än tidigare.

Dessa två "hypoteser" undersöks var för sig nedan och uppsatsen avslutas med en kort diskussion om bl a återfallsrisker vid olika påföljder och de ekonomiska merkostnader för rättssystemet som följer av att fler ungdomar åtalas. Inledningsvis beskrivs utvecklingen av andelen åtalade unga lagöverträdare av samtliga som lagförts för brott mellan åren 1980-1996 samt hur påföljderna förändrats under denna tidsperiod. Analyserna avser ungdomar i åldern 15-17 år.

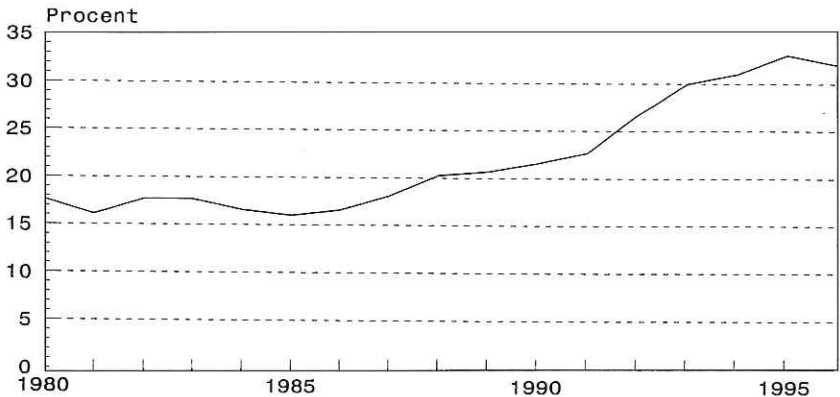
UNGDOMAR ÅTALADE FÖR BROTT

Årligen lagförs genom beslut av åklagare eller genom domstol ca 15 500 ungdomar i åldern 15-17 år. Med lagföring menas att en person meddelats åtalsunderlåtelse, godkänt strafföreläggande eller dömts i brottmål. De vanligaste huvudbroten, dvs det allvarligaste brottet om flera brott förekommer i en och samma lagföring, är tillgreppsbrott följt av brott mot liv och hälsa och brott mot trafikbrottslagen. Knappt

en tredjedel av samtliga ungdomar i åldern 15-17 år som lagförts för brott åtalas och erhåller en påföljd av domstol. Motsvarande andel under 1980-talets första hälft var 17 procent. Fler ungdomar åtalas således idag jämfört med för 10-15 år sedan. Innan någon mer ingående analys av utvecklingen genomförs är det nödvändigt att undersöka om exempelvis ändringar i statistikredovisningen kan förklara ökningen.

Mellan åren 1979 och 1989 inhämtade Statistiska centralbyrån uppgifter från åklagaryrigheterna om åtalsunderlåtelse för vissa lindrigare brott, framför allt förseelser mot vägtrafikförordningar (Rättstatistisk årsbok, 1993, s. 88). Dessa uppgifter finns inte med fr.o.m. år 1990. Enkla beräkningar av den tillgängliga kriminalstatistiken visar att antalet personer, oavsett ålder, som meddelats åtalsunderlåtelse av samtliga som lagförts minskade mellan åren 1989 och 1990 med knappt 10 procent, troligen som en följd av denna omläggning. Bland de unga lagöverträdarna är det emellertid ingen märkbar minskning i redovisningen. En annan förändring i redovisningen är att statistiken över personer som erhållit strafföreläggande (böter) från och med år 1987 avser utfärdade strafföreläggande mot tidigare godkända strafföreläggande. Effekten av denna omläggning förefaller emellertid inte alls märkas i statistiken.

För att kunna bedöma utvecklingen över tid har en specialkörning av tabeller över antalet ungdomar (15-17 år) lagförda för brott, efter huvudbrott och huvudpåföljd, mellan åren 1980-1994 utförs av SCB¹. För de två senaste åren har tillgängliga statistikuppgifter inhämtats från Brottsförebyggande rådet. Figur 1 visar utvecklingen över andelen unga lagöverträdare som åtalats sedan år 1980.

Figur 1. Andel åtalade unga lagöverträdare (15-17 år) av samtliga lagförda ungdomar, 1980-1996.

¹ Lagföringar som enbart omfattar lindrigare trafikbrott ingår inte.

Mellan åren 1980-1989 dömdes årligen omkring 2 800 ungdomar vilket motsvarar 8 per 1000 personer i åldersgruppen 15-17 år. Under 1990-talet är motsvarande antal 4 500 personer eller 15 per 1000 ungdomar. I en artikel om påföljdssystemet för unga lagöverträdare i Sverige konstaterar Feld (1994, s. 643) att andelen som åtalas är förhållandevis konstant. Feld framhåller det svenska systemet som ett föredöme särskilt i jämförelse med det amerikanska rättssystemet. Som framgår av figur 1 gäller påståendet om en konstant andel som åtalas endast de första fem sex åren av perioden. Från mitten av 1980-talet ökar successivt andelen unga lagöverträdare som åtalas. I absoluta tal är det exempelvis under de senaste tre åren ca 2 500 fler ungdomar som åtalas årligen jämfört med motsvarande period tio år tidigare. Det totala antalet ungdomar som lagförts under denna period har varierat kring 15 500 personer.

En naturlig konsekvens av denna utveckling är att påföljderna för brott också har förändrats. I tabell 1 nedan presenteras vilka påföljder som unga lagöverträdare erhållit under den studerade perioden.

Tabell 1. Påföljder vid huvudbrott för ungdomar (15-17 år), åren 1981, 1986, 1991 samt 1996. I procent.

	1981	1986	1991	1996
<i>Beslut av åklagare:</i>	84	82	78	68
Åtalsunderlåtelse	44	50	42	29
Strafföreläggande (böter)	40	32	36	38
<i>Beslut av domstol:</i>	16	18	22	32
Överlämnade till vård inom socialtjänsten	4	4	7	13
Skyddstillsyn	0,7	1,0	1,1	1,6
Villkorlig dom	0,7	1,4	1,7	1,0
Fängelse	0,2	0,2	0,1	0,2
Antal Ungdomar	19 087	13 809	16 571	15 216

Källa: Maskintabeller från SCH samt tabeller från BRÅ.

I början av 1980-talet lagfördes 84 procent av de unga lagöverträdarna genom beslut av åklagare. I drygt hälften av dessa fall meddelades åtalsunderlåtelse medan den andra hälften erhöi böter genom strafföreläggande. Av de som åtalades dömdes majoriteten till dagsböter medan omkring en fjärdedel överlämnades till vård inom socialtjänsten. Tio procent (eller 1,6 procent av samtliga som lagfördes) dömdes till skyddstillsyn, villkorlig dom eller fängelse. Femton år senare har bilden förändrats något.

År 1996 meddelade åklagare åtalsunderlåtelse vid knappt 30 procent av lagföringarna. Böter, antingen genom strafföreläggande eller genom dom, svarar för mer än hälften (54 procent) av påföljderna. Närmare 13 procent av de unga lagöverträdarna överlämnades till vård inom socialtjänsten. Det motsvarar drygt 40 procent av de unga lagöverträdare som åtalas. Slutligen dömdes 2,8 procent till någon av de övriga påföljderna, vilket motsvarar ca 9 procent av de som åtalades. Kort sammanfattat har andelen som meddelas åtalsunderlåtelse minskat kraftigt medan andelen som överlämnats till vård inom socialtjänsten har ökat markant.

De förändringar som inträffat kan givetvis bero på en mängd olika omständigheter. Exempelvis kan ungdomsbrottsligheten under 1990-talet vara allvarligare och grövre än under 1980-talet. Detta förhållande skulle då förklara varför fler ungdomar åtalas. En annan förklaring skulle kunna vara att den allmänna debatten om ungdomsbrottsligheten nu framhåller "hårdare tag" och att åtalsunderlåtelse anses vara en alltför mild reaktion. Dessa två förklaringsmodeller undersöks nedan.

ALLVARLIGARE UNGDOMSBROTTLIGHET?

Det har redan påpekats att tillgreppsbrotten dominerar i ungdomsgruppen. Av samtliga unga lagöverträdare som lagfördes för brott mot brottsbalken år 1981 hade 70 procent begått ett tillgreppsbrott (kap 8 BrB). Femton år senare är motsvarande siffra 60 procent. Den brottskategori som ökat kraftigast är våldsbrott (kap 3 BrB): från fyra procent år 1981 till drygt 13 procent år 1996 av samtliga lagföringar för brottsbalksbrott. Detta talare således för att ungdomsbrottslighetens struktur förändrats. Det bör givetvis framhållas att statistiken avser huvudbrott vilket innebär att stölder även kan förekomma i lagföringar gällande misshandelsbrott (för en beskrivning av begreppen se Kriminalstatistik 1994).

För att närmare undersöka om ungdomsbrottsligheten blivit grövre sedan 1980-talet redovisas i tabell 2 nedan andelen ungdomar som lagförts för: (i) mord/dråp, grov misshandel och sexualbrott, (ii) grov stöld samt (iii) rån.

Tabell 2. Andelen ungdomar (15-17 år) som lagförts för allvarligare brott, åren 1981, 1986, 1991 samt 1996. I procent.

	1981	1986	1991	1996
Mord/dråp, grov misshandel och sexualbrott	0,5	0,6	0,6	0,9
Grov stöld	3,4	1,9	1,9	1,6
Rån	1,1	0,8	1,2	1,0
Antal ungdomar lagförda för brott mot BrB	11 242	9 780	11 292	11 928

Källa: Maskintabeller från SCH samt tabeller från BRÅ.

År 1981 lagfördes fem procent av de unga lagöverträdarna för något av de grövre brotten som inkluderats ovan. Motsvarande andel år 1996 är 3,5 procent. Omkring 60 ungdomar lagfördes för grövre våldsbrott (inklusive sexualbrott) år 1981. Femton år senare är antalet drygt 100 personer. Vad gäller kategorierna grov stöld och rån framkommer antingen en minskning eller en stabil nivå under den studerade perioden. Den successiva ökningen av andelen unga lagöverträdare som döms i domstol är tydlig också vid dessa allvarligare brott. År 1981 åtalades 44 procent av de som begått ett allvarligare brott. Motsvarande siffer år 1996 är 52 procent.

Dessa uppgifter pekar således mot att ungdomsbrottsligheten inte blivit grövre över tid. Samtidigt måste det dock påpekas att exempelvis antalet polisanmälda rån har ökat med 70 procent mellan åren 1981 och 1996; från 3 400 till 5 800. Andelen upplklarade rån har under motsvarande period minskat med omkring 30 procent. Att beskriva ungdomsbrottslighetens utveckling med hjälp av statistik över lagförda personer är således problematisk. Hur många ungdomar som lagförs för brott beror bl a på polisens möjligheter att gripa misstänkta gärningsmän.

När analysen görs för olika brottskategorier framkommer att vid exempelvis mishandelsbrott (kap 3 BrB) beslutades lagföringen av åklagare i 27 procent av fallen år 1981. I mer än hälften (56 procent) av åklagarbesluten meddelades åtalsunderlåtelse. Motsvarande siffra år 1994 är 19 procent, varav 40 procent erhöll åtalsunderlåtelse. Vad gäller samtliga tillgreppsbrott (kap 8 BrB) beslutades lagföringen av åklagare i 90 procent av fallen år 1981 mot 74 procent år 1994. Nästan samtliga unga lagöverträdare (94 procent) som lagfördes genom åklagarbeslut meddelades åtalsunderlåtelse år 1981. Motsvarande siffra för år 1994 är 62 procent. Det är i huvudsak den senare brottskategorin som svarar för ökningen av andelen ungdomar som lagförs i domstol sedan 1980-talet.

Att fler unga lagöverträdare åtalas därför att ungdomsbrottsligheten nu är grövre än tidigare förefaller alltså inte vara den enda eller för den delen huvudsakliga förklaringen. Det finns heller inget som tyder på att dagens unga lagöverträdare är mer brottsbelastade än tidigare ungdomsgenerationer. Av unga män 15-17 år som misstänktes för brott år 1994 misstänktes 35 procent för två eller fler brott. Motsvarande andelar åren 1989 och 1989 är 37 respektiv 41 procent. I vilken utsträckningen utvecklingen kan förklaras av ändrad praxis undersöks härnäst.

HÅRDARE TAG?

Ungdomsbrottsligheten som sådan och åtgärder mot den har varit föremål för en mängd utredningar de senaste 15 åren. Den mest omfattande torde vara Ungdomsbrottskommitténs betänkande "Reaktioner mot ungdomsbrott" (SOU 1993: 35). Den utredning som troligen haft störst betydelse för den utveckling som uppmärksammas i denna uppsats är departementspromemorian "Ändrade regler om åtalsunderlåtelse för unga lagöverträdare m.m." (Ds Ju 1987: 11) och de lagändringar som trädde i kraft år 1988. Riksåklagarens cirkulär från år 1985 samt betänkandet "Ett reformerat åklagarväsende" (SOU 1992: 61) berör också ingående frågan om åtalsunderlåtelse och bör rimligen haft betydelse för utvecklingen. Ingen torde heller

ha undgått den emellanåt häftiga debatt om exempelvis "lyxresor" för grovt kriminella ungdomar som förekommit sedan slutet av 1980-talet. Enligt en nyligen genomförd opinionsundersökning är, slutligen, "i stort sett alla svenska invånare... positiva till hårdare tag mot ungdomsbrottslingar" (Forskningsgruppen för Samhälls- och Informationsstudier, 1997).

I departementspromemorian "Ändrade regler om åtalsunderlåtelse för unga lagöverträdare m.m." (Ds Ju 1987: 11) påpekas att: "I den allmänna debatten framhålls då och då att de nuvarande reglerna om åtalsunderlåtelse för unga lagöverträdare är mindre lämpligt utformade. Det har bl a hävdats att systemet är så konstruerat att den unge lätt får uppfattningen att en åtalsunderlåtelse innebär att samhället inte tar avstånd från det brottsliga handlingssättet" (s. 12). Mot bakgrund av detta framhålls därför att: "Det finns skäl att överväga om de nuvarande reglerna om åtalsunderlåtelse kan stramas upp eller kompletteras på olika sätt för att skapa ett från kriminalpolitisk synpunkt mera nyansrikt och verksamt system" (s. 12). Samtidigt fastslås att "en ändrad ordning inte bör syfta till att minska antalet åtalsunderlåtelser för unga lagöverträdare. I den mån reglerna om åtalsunderlåtelse stramas upp bör resultatet generellt sett inte bli att unga lagöverträdare åtalas i större utsträckning än vad som nu är fallet" (s. 13).

Ett förslag som framfördes i promemorian, och som senare infördes i lagen (1964: 167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare (LUL), är bl a att åklagaren ska informera den som meddelas åtalsunderlåtelse att iaktta skötsamhet. Den konkreta innebörden av detta är att den unge inte ska begå nya brott. Andra ändringar som infördes år 1988 och som kan ha haft betydelse för utvecklingen är att beslut om åtalsunderlåtelse för unga lagöverträdare i första hand regleras enligt LUL och i andra hand enligt rättegångsbalken (20 kap). Detta innebär att åklagaren innan beslut om åtalsunderlåtelse kan fattas i större utsträckning ska begära yttrande från socialnämnden samt att beslutet om åtalsunderlåtelse ska lämnas muntligen till den unge. Handläggningen av dessa ärenden ska, slutligen, göras skyndsamt.

I mars 1995 trädde de senaste förändringarna i LUL i kraft. Vad gäller åtalsunderlåtelse framgår, som i tidigare lagtext, att detta inte kan komma i fråga om "något väsentligt allmänt intresse eller enskilt intresse därigenom åsidosätts." I Riksåklagarens cirkulär från år 1985 (RÅC I: 106) påpekas att återfall i brott kan vara en omständighet som leder till att åtal väcks men åtalsunderlåtelse kan enligt cirkuläret även ges vid återfall. I den reviderade LUL (§ 17) tydliggör lagstiftaren vad som menas med väsentligt allmänt intresse: "Vid bedömningen av om något väsentligt allmänt intresse åsidosätts skall särskilt beaktas om den unge tidigare har gjort sig skyldig till brott." Att inte meddela åtalsunderlåtelse vid återfall förefaller också ha förekommit inom vissa åklagarmyndigheter sedan slutet av 1980-talet.

Sammanfattningsvis beror sannolikt minskningen av andelen unga lagöverträdare som meddelas åtalsunderlåtelse i stor utsträckning på att färre ungdomar än tidigare som återfallit i brott erhåller åtalsunderlåtelse. För dessa gärningsmän väljer åklagarna i högre utsträckning än tidigare att väcka åtal. I Ungdomsbrottskommitténs slutbetänkande framhålls i detta sammanhang att: "Vid bedömningen av frågan

om åtal skall väckas bör generellt sett beaktas att, om åtal väcks, domstolens val av påföljder är begränsat genom de olika inskränkningar som gäller för användningen av brottspåföljder beträffande ungdomar. I praktiken är överlämnande till vård inom socialtjänsten den påföljd som kan komma i fråga. I dessa fall kan det te sig onödigt att väcka åtal särskilt beaktande av risken för att ett domstolsförfarande kan ha en skadlig inverkan på den unge." Som framkommit tidigare har andelen åtalade unga lagöverträdare som överlämnas till vård inom socialtjänsten ökat påtagligt.

Det är intressant att notera att institutet åtalsunderlåtelse i sig strider mot den straffrättsideologiska principen om absolut åtalsplikt, samtidigt som institutet sedan lång tid tillbaka fungerar som en viktig "ventil" inom det straffrättsliga påföljds-systemet. Idéer om villkorad åtalsunderlåtelse med provotid eller kombinationen av åtalsunderlåtelse och strafföreläggande har också diskuterats men inga av dessa förslag har lett till lagstiftning.

ÅTERFALLSRISKER OCH KOSTNADER: EN SAMMANFATTANDE DISKUSSION

Syftet med denna uppsats har varit att analysera varför fler ungdomar i åldern 15-17 år åtalas under 1990-talet jämfört med 1980-talet. Två möjliga förklaringsmodeller har undersökts. För det första att ungdomsbrottsligheten blivit grövre och allvarigare och därigenom kräver "strängare" påföljder än åtalsunderlåtelse eller strafföreläggande. För det andra att den förda kriminalpolitiken och den allmänna debatten kräver hårdare tag mot ungdomsbrottsligheten. Slutsatserna av analyserna är att brottsstrukturen förvisso har förändrats under dessa 15 år; fler ungdomar lagförs för misshandelsbrott under 1990-talet jämfört med 1980-talet. Den grövre brottsligheten i lagföringsstatistiken såsom mord/dråp, grov misshandel, sexualbrott, grov stöld och rån har andelsmässigt inte förändrats under perioden. Fem procent av de som lagfördes för brott år 1981 hade begått ett allvarigare brott. Motsvarande siffra år 1996 är 3,5 procent. Även om upplklaringsprocenten för dessa grövre brott har minskat så finns det inget direkt stöd för hypotesen att fler unga lagöverträdare åtalas därför att ungdomsbrottsligheten blivit grövre.

Den andra förklaringsmodellen, att samhället måste reagera tydligare mot ungdomsbrotten, får stöd i de olika utredningar och betänkanden som lagts fram sedan år 1980. Den kraftiga minskningen av antalet åtalsunderlåtelser förefaller bero på en mängd olika faktorer, där den viktigaste är att återfall i brott tydligare framhålls som en omständighet som gör att åtalsunderlåtelse inte kan eller bör komma ifråga. Andra möjliga förklaringar är att handläggningstiden för ungdomsbrott är alltför kort för att åklagare ska hinna få in utredningar från socialtjänsten. Att ungdomar själva i högre utsträckning nekar åtalsunderlåtelse respektive att brottsoffren kräver skadestånd kan vara andra tänkbara förklaringar.

Samhällets insatser mot ungdomsbrottsligheten görs som regel i syfte att förmå den unge att inte fastna i en kriminell livsstil. Den uttalade målsättningen (se t ex Ds Ju 1997:32) att påföljdssystemet för unga lagöverträdare i större utsträckning ska följa de principer som gäller för vuxna lagöverträdare, dvs att reaktionerna ska

vara förutsägbara, att lika brott ska behandlas lika och att det ska finnas en proportionalitet mellan brott och straff tycks medföra att fler ungdomar åtalas. Detta trots att det i olika utredningar och betänkanden framhållits att omfattningen av åtalsunderlåtelse inte bör minska. Att strama upp institutet åtalsunderlåtelse leder till att fler unga lagöverträdare åtalas.

Två avslutande frågeställningar som är värda att undersöka närmare och som här endast ytligt kan beröras är: (i) återfaller ungdomar som åtalas i mindre utsträckning än de som meddelas åtalsunderlåtelse? samt (ii) vad blir den ekonomiska merkostnaden när fler ungdomar åtalas?

Någon detaljerad analys av återfallsrisken efter olika påföljder kan inte göras enkelt. I den officiella kriminalstatistiken redovisas resultat från analyser av återfall dels för olika åldrar dels efter huvudpåföljd (Kriminalstatistik 1994). Av de ungdomar i åldern 15-17 år som lagfördes för brott år 1989 återföll 43 procent inom tre år. Generellt sett har unga lagöverträdare en högre återfallsrisk än äldre lagöverträdare (för en beskrivning av utvecklingen mellan åren 1973-1985 se von Hofer och Thorsson, 1991). I en analys av återfall i brott, där ungdomar som lagfördes år 1990 och som erhöll en strängare påföljd än böter undersöktes, framkom att mer än hälften (56 procent) återföll i brott som ledde till en strängare påföljd än böter inom en tre års period. Drygt 35 procent återföll redan inom sex månader och inom ett år hade ca 40 procent återfallit (Andersson, 1995). Fram till år 1977 registrerades av polisen även de i åldern 11-14 år som begått brott. I en analys av personer födda år 1953, och bosatta i Stockholm tio år senare, fann Wikström (1987) att mer än hälften av de som registrerades för brott vid 17 års ålder tidigare fanns registrerade för brott. En fjärdedel av 15-åringarna som registrerades för brott fanns även registrerade vid en tidigare ålder. En av de "klassiska" kriminalpolitiska frågorna är om olika straffpåföljder leder till olika återfallsrisiker.

I BRÅ:s analys av kriminalstatistiken framkommer att 90 procent av de som meddelats åtalsunderlåtelse (under perioden 1973-1989), och som hade minst en tidigare lagföring, återföll i brott inom en tre års period (Kriminalstatistiken 1994, s. 180). I stort sett samma andel återföll av dem som enligt domstolsbeslut överlämnades till vård inom socialtjänsten. Det finns således inget som direkt talar för att återfallen i brott minskar om fler ungdomar åtalas än meddelas åtalsunderlåtelse.

En avslutande kommentar om effekterna av att fler unga lagöverträdare åtalas gäller den kostnadsökning som detta medför. I Ungdomsbrottskommitténs slutbetänkande (SOU 1993: 35) framhålls att fördelarna med åtalsunderlåtelse bl a är processekonomiska. Förutom att institutet ger åklagarna möjligheter att prioritera mellan olika ärenden kan tidskrävande domstolsförhandlingar undvikas. Det har inte gått att få fram definitiva uppgifter om hur stora merkostnaderna för rättssystemet har blivit i och med att andelen unga lagöverträdare som åtalas successivt har ökat. Ett inte orimligt antagande är att åklagare lägger ner mer arbetstid vid ett åtal jämfört med en åtalsunderlåtelse. Andra kostnader i samband med ungdomsmålen är exempelvis arvoden till offentliga försvarare och nämndemän. I en rapport från Domstolsverket (DV rapport 1996: 1) konstateras att kostnaderna för

offentliga försvarare fortsätter att öka i Sverige. Budgetåret 1996 uppgick kostnaden till närmare 330 miljoner kronor vid brottmål i tingsrätter. För så gott som samtliga unga lagöverträdare förordnas, en offentlig försvarare. Grovt räknat avsätter staten 25 miljoner kronor per år i rättshjälp till unga lagöverträdare. Motsvarande siffra år 1986 var ca 6,5 miljoner kronor räknat i dagens penningvärde.

Den generella målsättningen med kriminalpolitiken är att minska brottsligheten och öka medborgarnas trygghet. I vilken utsträckning reformer inom rättsväsendet i allmänhet och straffsystemet i synnerhet faktisk kan åstadkomma dessa mål bör noggrant följas upp och utvärderas. Med begränsade resurser inom samtliga samhällssektorer är det befogat att noga analysera vilka effekter olika insatser får. Att pröva alternativa sanktionsmöjligheter, exempelvis medling mellan gärningsman och brottsoffer, kan eventuellt vara ett sätt att hålla kostnaderna nere.

LITTERATUR

- Ahlberg, J. (1996) "Ungdomsbrottslighet", i Ahlberg, J. (red), Brottsutvecklingen 1994. BRÅ-rapport 1994:4. Brottsförebyggande rådet.
- Andersson, J (1995). Återfall i brott. SOU 1995:91. Ett reformerat straffsystem Del III Betänkande av Straffsystemkommittén.
- Ds Ju 1987:11. Ändrade regler om åtalsunderlåtelse för unga lagöverträdare, m.m.
- Ds Ju 1997:32. Påföljder för unga lagöverträdare. Justitiedepartementet.
- DV rapport 1996:1. Rätten till offentlig försvarare – en utvärdering av tillämpningen av reglerna om offentlig försvarare. Domstolsverket.
- Estrada, F. (1997) Ungdomsbrottslighetens utveckling i Sverige. NTfK 84 (3) s 153-169.
- Feld, B. C. (1994) *Juvenile Justice Swedish Style: A Rose By Another Name*. Justice Quarterly, vol 11 (4): 625-650.
- Forskningsgruppen för Samhälls- och Informationsstudier (1997) *Attityder till rättsväsendet och egen trygghet mot brott*. Release ur Kajsa v34.
- Rättsstatistisk årsbok 1993. Statistiska Centralbyrån.
- Kriminalstatistik 1994. BRÅ-rapport 1996:5, Brottsförebyggande rådet.
- SOU 1992: 61. Ett reformerat åklagarväsende. Betänkande av Åklagarutredningen '90.
- SOU 1993: 35. Reaktionen mot ungdomsbrott. Betänkande av Ungdomsbrottskommittén.
- Wikström, P-O. H. (1987) *Patterns of crime in a birth cohort*. Project Metropolitan 24. Department of Sociology, University of Stockholm.
- von Hofer, H. og Thorsson, U (1991). Återfall i brott, 1973-1985. En översikt RS Promemoria 1991:2. Statistiska Centralbyrån.

Adresse: Brottsförebyggande rådet
Box 6494
113 82 Stockholm